فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال هشتم، شماره سوم (ویژه‌نامه گردشگری)، پاییز ۱۳۹۸
شاپای چاپی ۲۱۳۱-۲۳۲۲ شاپای الکترونیکی ۴۷۶X- ۲۵۸۸
http://serd.khu.ac.ir
صفحات ۲۲-۱

تحلیل سرمایه‌های گردشگری روستایی بخش شاهو

غفورصالح*؛ دانشجوی دکترای جغرافیاو برنامه‌ریزی‌روستایی، واحدعلوم‌و تحقیقات تهران ،دانشگاه‌آزاد اسلامی، تهران، ایران
مجید ولی شریعت پناهی؛ دانشیار گروه جغرافیا ، واحد علوم و تحقیقات تهران ، دانشگاه‌آزاد اسلامی، تهران، ایران

دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۰۴/۱۹ پذیرش نهایی: ۱۳۹۸/۰۲/۱۸

چکیده

گسترش فقر و تشدید فاصله طبقاتی، در کنار تخریب رو به تزاید منابع و چالش های فرهنگی،از معضلات مهمی است که امروزه کارشناسان و سیاستگذاران امر توسعه درسطح ملی و فرا ملی با آن دست به گریبان اند. یکی از چالش‌های امروزه توسعه‌روستایی، عدم توجه به سرمایه های روستایی است. شناخت این سرمایه‌ها قطعاً روند برنامه ریزی توسعه روستایی را برای متخصصان مربوطه تسهیل و مشارکت روستایان در اجرای بهتر برنامه‌به همراه دارد. هدف ازاین پژوهش شناسایی‌و اولویت‌بندی سرمایه‌های‌گردشگری‌در بخش‌شاهو به منظور آغاز بستر و سرمایه‌گذاری است. گردآوری اطلاعات از روش‌هاکتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه،مشاهده‌ومصاحبه) استفاده شده است. به منظور شناسایی سرمایه‌های گردشگری از ۱۰نفر متخصصان دانشگاهی درحوزه گردشگری و با استفاده از روش دلفی استفاده شده‌است. جامعه آماری مورد مطالعه جهت امتیازدهی با استفاده از طیف لیکرت، جامعه محلی، مسئولین ومتخصصان دانشگاهی حوزه گردشگری منطقه بوده است. نتایج پژوهش‌نشان‌دادکه سرمایه‌های طبیعی‌و فرهنگی مهمترین عامل‌در جهت برنامه‌ریزی و جذب‌گردشگر بوده و سرمایه‌های انسانی،اجتماعی وفیزیکی تسهیل کننده جذب گردشگری هستند. ازمیان سرمایه‌های طبیعی آب وهوا بیشترین امتیاز را کسب نموده، آب‌و هوا براساس شاخص‌های گردشگری کشورهای اروپایی HUMIDEX درکلیه ایام سال شرایط آسایش در بخش شاهو برقرار است و براساس شاخص THOME تنها در اوقات ظهر مرداد ماه، کمتر از ۵۰ درصد مردم احساس عدم آسایش دارند. ازمیان سرمایه‌های فرهنگی، صنایع دستی، ازمیان سرمایه‌های فیزیکی، وجود راه‌های ارتباطی و جادهٔمناسب برای دیدن سرمایه‌های‌طبیعی‌و فرهنگی، ازمیان سرمایه‌های انسانی، توانایی‌کارکردن وارائه خدمات به گردشگران و ازمیان‌سرمایه های اجتماعی اعتماد مردم به یکدیگر و مدیران‌روستادرزمینه گردشگری رتبه اول را کسب کرده اند.

واژگان کلیدی: گردشگری‌روستایی، سرمایه‌های روستایی، روش دلفی، بخش شاهو.

* ghaforsalih@yahoo.com

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

۱)مقدمه

تحولات جمعیتی در دهه‌های اخیر اثرات عمیقی بر ساختار اقتصادی، اجتماعی کشور برجای گذاشته است. افزایش‌جمعیت به نوبه خود نیازها را تشدید نموده و با گذشت‌زمان و تکامل زندگی انسان‌ها کمیت و کیفیت نیازها نیز تغییریافته است.تأمین‌اکثر این‌نیازها به‌ویژه در جوامع روستایی کشور به‌دلیل معیشتی بودن اقتصادبر منابع پایه‌استوار است‌که عمدتاًاز طریق بهره‌برداری از طبیعت و سرمایه‌های طبیعی صورت می‌گیرد.از این‌رو، فشار مضاعفی را بر این سرمایه‌ها تحمیل نموده و با محدودتر شدن این سرمایه‌های چشم‌انداز توسعه درجوامع روستایی رابا چالش‌های جدی مواجه نموده است.علی‌رغم پیشرفت‌های اقتصادی و اجتماعی‌و فرهنگی کشورهای درحال توسعه دردهه‌های اخیر، هنوز میلیون‌ها نفراز جمعیت این‌کشورها، که رقم چشمگیری ازآنها را روستاییان تشکیل‌می‌دهند،در فقرو محرومیت به سر می‌برند و از حداقل امکانات زندگی معمول بی بهره‌اند. فقر پدیده‌ای چند بعدی است؛ یعنی نه تنها شامل بعد اقتصادی برای تأمین نیازهای اساسی بلکه شامل بعد انسانی، فیزیکی، زیست محیطی، اجتماعی‌و سیاسی‌نیز می‌باشد (Zeller,et al,2006:446). اغلب کشورهای در حال توسعه با مشکلاتی نظیر فقر روبرو هستند (۲۰۲: Asadi,et al,2008).

بیشتر افراد فقیر این قبیل کشورها و عموماً فقیرترین آنها در نواحی روستایی زندگی‌می‌کنند.کسانی که منزوی و پراکنده هستند و به خدمات اجتماعی -اقتصادی و دیگر خدمات دسترسی ندارند. کشور ما نیز مانند دیگر کشورهای‌درحال توسعه بامسئله‌ی فقر و گستردگی این پدیده در بخشی ازجامعه روستایی مواجه‌استو از مهمترین مشکلات نواحی روستایی‌به شمارمی‌رود.در سال‌های اخیر،گردشگری روستایی در بسیاری از کشورهای جهان مورد استقبال قرار گرفته و کشورها علاقه مندند که این نوع از صنعت‌گردشگری را به دلیل آثار مثبت آن بر اقتصاد ملی، منطقه‌ای و محلی گسترش دهندوازآن‌به عنوان ابزاری برای‌کاهش فقر وتوسعهٔ جامعه بهره‌مند شوند(Giampiccoli,etal,2012:۱۰۱). امروزه‌گردشگری به عنوان گذرگاه توسعه یاد می‌شود که با ماهیتی چند بعدی، علاو بر تأمین نیاز گردشگران، باعث تغییرات عمده‌ای درسیستم جامعه میزبان می‌گردد (Dwyeretal,2009:67).

بارونق جهانی گردشگری، تعداد فزاینده‌ای از مناطق در کشورهای درحا ل‌توسعه، اهمیت‌گردشگری‌را به‌منزلهٔعامل‌مهم‌درتوسعهٔاقتصادمنطقه‌ای‌درک‌کرده‌اند (Yang,etal,۲۰۱۴:۱۴۴). گردشگری روستایی تقاضای رو به رشدی را در بسیاری از کشورهای توسعه یافته و درحال توسعه به وجود می آورد. این پدیده اثرات مثبت و منفی متنوعی بر محیط روستا می‌گذارد .به عبارت دیگر، بسیاری از مطالعات نشان داده اند که چگونه توریسم روستایی این توان را دارد که به عنوان ابزاری مؤثر برای رشد اقتصادی در زمان و مکانی که کشاورزی نمی‌تواند به مدت طولانی تنهامنبع معیشتی‌باشد مؤثر واقع شود(Jonas,2006:585). توسعه

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

گردشگرجهت فقرزدایی وکاهش مهاجرت،ایجاد رفاه اجتماعی، حفظ ویژگی‌های فرهنگ سنتی، حفظ بافت سنتی، ارتباطات فرهنگی، حفظ سرمایه‌های طبیعی و فرهنگی،ایجاد فرصت‌های شغلی‌در کنار فعالیت‌های کشاورزی و دامداری در مناطق روستایی،عنصری مهم محسوب می‌شود. توسعه‌گردشگری می‌تواند هنرهای مردم، سنت‌هاو عادات کهن‌را از نو زنده کرده و نسبت به‌حفظ سرمایه‌های فرهنگی‌و طبیعی نیز ایجاد انگیزه وعلاقه نمایند.بایدگفت‌وجودسرمایه‌ها به نهایی‌کافی‌نبوده‌است؛ازاین‌رو برنامه‌ریزی برای ایجاد امکانات زیرساختی مناسب به همراه توزیع مناسب خدمات موردنیازگردشگران درجذب آنهابه عنوان‌یک‌نیازاساسی مطرح شود. امروزه درکشورهای توسعه‌یافته سرمایه‌های گردشگری‌در تمامی بخش‌های برنامه‌ریزی و مدیریتی گردشگری اهمیت فراوانی یافته است، لیکن استفاده‌از مواهب‌گردشگری جز با فراهم‌کردن بستر مناسب توسعه گردشگری‌امکان‌پذیر نیست، از این رو شناسایی سرمایه‌هادر مرحله اول،و برنامه‌ریزی برای توسعه آن‌ها در مراحل بعدی،امری ضروری به نظر می‌رسد.

۲)مبانی نظری

امروزه گردشگری به پدیده‌ای تأثیر گذاردر اقتصاد جهانی تبدیل شده است،به طوری که بر اساس آمار و ارقام منتشره از سوی‌سازمان جهانی گردشگری در هزاره جدید به بزرگترین منبع درآمد جهانی تبدیل گردیده است(Lee,etal,2011:41). محصول گردشگری روستایی‌با بررسی سرمایه‌های گردشگری آغاز می‌شود. سرمایه‌های به‌عنوان اولین عنصر،در سه گونه طبیعی، تاریخی و فرهنگی قابل بررسی است که بیشتر از چشم اندازهای سنتی، هوای پاکیزه برای استراحت، قابلیت انجام فعالیت ورزشی و آداب و رسوم مرتبط با فرهنگ روستایی ناشی می شود (Trauer, 2006:186). سرمایه ثروتی است مولد، یا منبعی که شخص می‌تواندجهت‌ایجاد درآمد یا منابع اضافی دیگر به کار برد(Wogget, 1993:29). بوردیو سرمایه را کار انباشت تعریف می‌کند و درک او از سرمایه، وسیع‌تر از معنای پولی‌سرمایه دراقتصاد است، سرمایه‌یک منبع‌عام است که می‌تواند شکل پولی و غیر پولی و همچنین ملموس و غیر ملموس به خود گیرد. بنابراین به نظر بوردیو، سرمایه‌هر منبعی‌است که‌در عرصه خاصی‌اثر بگذارد و به فردامکان‌دهدکه سودخاصی‌را از طریق مشارکت در رقابت بر سر آن به دست آورد (Stones, 1998:221). طبقه بندی‌های مختلفی دربارۀ سرمایه‌های‌گردشگر صورت‌گرفته‌استکه مهمترین سرمایه‌ای‌گردشگری عبارتنداز:

اول، سرمایه‌های‌طبیعی

نوع دیگر سرمایه که به صورت کیفیت آب، آب و هوا،گیاهان و جانوران مشخص می‌شود، سرمایه طبیعی، زیست محیطی جوامع را تشکیل‌می‌دهد (Cavaye, 2000: 4) .سرمایه طبیعی شامل، زمین، آب و

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

منابع اکولوژیکی از قبیل درخت، علفزار و حیات وحش است (Kalfan,2002:1).محیط‌های روستایی، به واسطه قرار گیری در موقعیت‌های جغرافیایی ویژه درعرصه قلمرو سرزمینی، بیشترین‌ارتباط را با محیط وسرمایه‌های طبیعی دارند. و سرمایه‌های طبیعی به‌عنوان دارایی‌اصلی روستاییان برای زندگی و معاش به شمارمی‌آید واغلب فعالیت‌های‌اقتصادی ومعیشتی روستاییان به صورت مستقیم مرتبط با محیط وسرمایه‌های طبیعی‌است. بر این اساس‌سرمایهٔ طبیعی به منابع طبیعی اشاره دارد که‌می‌تواند توسط مردم روستایی برای رسیدن به اهداف معیشتی‌آنها به کار گرفته شود؛ به‌عنوان‌مثال زمین،آب، مواد معدنی،آب و هوا، پوشش گیاهی،حیات وحش،غار و غیره اشاره دارد. غارها، منبع الهام گردشگران درابعاد مختلف علمی، زیباشناسی، تفرج و فرهنگی می‌باشند که هرکدام طیف و سیعی از ارزش‌ها و زیبایی‌ها را در خود دارد (kim et al,۲۰۰۸:۳۰۱). نظام های گردشگری‌به مانند اکوسیستمی پویا و وابسته به سرمایه های طبیعی‌عمل می‌کنند (Higham,2007:215) و در صورت تخریب این سرمایه های طبیعی، پویایی آن دچاراختلال‌می‌شود.

دوم، سرمایه‌های‌فرهنگی

سرمایه‌های‌فرهنگی‌پوشش‌متنوعی‌ازفضاهای‌مختلف سرمایه است (Rosenlund ,۲۰۰۰:۴۹). برای بسیاری‌ازگردشگران تجربه‌کردن فرهنگ محلی،زبان،سنت‌ها،آداب‌و رسوم، سبک‌زندگی‌ومحیط‌طبیعی، خواست و نیت اصلی سفر به شمار می‌آیند. مسلم است که جنبه هایی از فرهنگ، میراث معماری، فولکلور، تاریخ و آداب و رسوم را می‌توان به شکل سرمایه‌هایی برای جلب گردشگر و کسب منافع اقتصادی آن عرضه نمود؛ اما وجوهی‌از فرهنگ هرجامعه‌ای،شامل‌هویت فرهنگی یا مکانی،از قبیل: یکپارچگی، ارزش‌ها، عقاید، تجربه‌های زندگی روزمره و آزادی‌های افراد محلی است.سرمایه فرهنگی شامل انباشت ارزش‌ها و نمودهای فرهنگی و هنری ارزشمند، صلاحیت‌های تحصیلی و آموزش رسمی، و تمایلات و عادات دیرینی است که در فرایند «جامعه پذیری » و فرهنگ پذیری حاصل می شوند. در مواردی نیز، سرمایه فرهنگی را مجموعه نمادها، منش ها، شیوه های زبانی، مدارک آموزشی، ذوق و سلیقه ها و شیوه ها و نیز شیوه زبانی تعریف کرده اند.

سوم، سرمایه‌های انسانی OECD

سرمایه انسانی را به عنوان دانش، مهارت‌ها، توانایی‌ها و دیگر شخصیت ها که مرتبط با فعالیت اقتصادی هستند تعریف می‌کند (Kucharcikov,2011:61).سرمایه‌ی‌انسانی به واسطه‌ی‌دانش و مهارت افراد بر تشخیص فرصت توسط آنها تأثیرمی‌گذارد.(Bhagavatula et al, 2010:247).دسترسی به برخی

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

گونه‌های سرمایه‌انسانی، برای نمونه تحصیلات ابتدایی، در جوامع دموکراتیک‌از حقوق اساسی شهروندان تلقی‌می‌شود به همین دلیل سرمایه انسانی نقش مهمی در راهبرد ضد فقر ایفا می‌کند. سرمایه انسانی شامل تحصیلات ،تجربه کاری،تناسب و بنیه جسمانی می‌شود. سرمایه‌انسانی، همانند سرمایه‌مادی ،منافعی در بردارد که بلافاصله پس از ایجاد این سرمایه، در سرتاسر یک دوره زمانی معمولاًدر طول زندگی کاری آفراد گسترده می شود. تحصیلات از راه‌های گوناگون در رفاه بشری نقش دارد.تحصیلات با بهبود توانایی مردم برای کسب اطلاعاتو بهره‌گیری ازآن، بردرک آنها ازمحیط اقتصادی می افزاید، دید آنها را وسیع‌تر می‌کندو باعث بهبود انتخاب هایی می‌شود که‌انها در مقام مصرف کننده،تولید کننده و شهروند انجام می‌دهند. تحصیلات‌با افزایش بهره وری افرادوتوان بالقوه آنها برای دستیابی به سطوح بالاتر زندگی،باعث تقویت دانایی‌افراد برای برآورد ساختن نیاز های خود و خانودشان می شود. تحصیلات با ایجاد اعتماد به نفس بیشتر در افراد و تواناتر کردن آنها برای خلق نواوری، دامنه فرصت‌ها افراد برای پیشرفت فردی و اجتماعی را گسترش می‌دهد (Gaiha,1993:203). سرمایه انسانی‌کسب‌دانش،مهارت‌هاو دیگر رقابت‌هایی است که دارای ارزش‌اقتصادی است؛ به ویژه در کشورهایی‌که به لحاظ فنی توسعه یافته‌اند .از طریق سرمایه‌گذاری روی نیروی‌انسانی از طریق آموزش‌و تحصیلات،کشورها می تواند طیف گسترده ای از انتخاب هاب فنی موجود را برای شهروندانشان وسعت بخشند، بهداشت و درآمدهای اقتصادیشان را توسعه دهند و رفاه ملی و اقتصادی را گسترش دهند. براساس نظر شورای لیسبن۸ ، نزدیک دو سوم از تمام ارزش اقتصادی در اقتصادهای صنعتی‌مدرن، از طریق سرمایه گذاری مستقیم در مهارتها سرمایه انسانی نیروی کار فعال، ایجاد شده‌است(William,etal,2012:46).

چهارم، سرمایه‌های فیزیکی

سرمایه فیزیکی به هر سرمایه غیرانسانی ساخته شده توسط انسان ها که در تولید به کار گرفته می شود ،اشاره دارد(Matarasso,2005: 32). به عبارت دیگر، سرمایه فیزیکی شامل زیرساخت‌ها از جمله پل‌ها، جاده‌ها، ساختمان و تجهیزات ساخته شده توسط انسان‌ها گفته می‌شود(Cavaye, 2000: 4).

پنجم، سرمایه‌های اجتماعی

تاکنون‌تعاریف بسیاری‌در مورد سرمایه اجتماعی‌ارائه شده است: سرمایه اجتماعی‌شامل نهادها، روابط، گرایش‌ها، ارزش‌ها و هنجارهایی‌است‌که بر رفتارو تعاملات‌بین‌افراد حاکم است.به عبارت دیگر،سرمایه اجتماعی آن‌دسته از شبکه‌ها وهنجارهایی‌است‌که مردم را قادر به عمل جمعی می‌کند (Goyal & Akhilish, 2007: 208)ازاین‌روسرمایه‌اجتماعی‌را می‌توان به عنوان شبکه‌ای‌ازروابط اجتماعی‌دانست (MukaILa et al, 2012:229).که‌کنش جمعی را تسهیل می‌کند (Suzuki,2010:1368). سرمایه

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

اجتماعی در مناطق روستایی به عنوان منبع اساسی در مناطق روستایی محسوب می‌شود به‌این دلیل کنش‌های آن‌ها را تحت‌تأثیر قرار داده و کیفیت زندگی جوامع روستایی را هر نظر بهبود می‌بخشد (Tiepoh,reamer:2007: 427).امروزه راهبرد مشارکت به عنوان‌راهبرد غالب‌در توسعه‌روستایی مطرح است‌که یکی‌از مفاهیم اصلی سرمایه اجتماعی است و درآن‌تأکید براحیا، بازسازی سیستم‌ها و سازمان‌های قدیمی‌توسعه و مدیریت روستایی است که روستاییان را به سوی یکپارچگی اجتماعی، هارمونی و مشارکت هدایت‌می‌کند (Jara Martinez, 2005:13).

مفاهیم مرتبط با ابعاد و عناصر سرمایه اجتماعی

اعتماد اجتماعی: واژه اعتماد به معنای اعتقاد به درستکاری، راستگویی یا کارایی کسی است و به نگرش مثبت فرد نسبت به سایر اعضای جامعه اطلاق می‌شود .اعتماد اجتماعی، حافظ نظم و یکپارچگی اجتماعی استو بدون وجود درجه‌ای از اعتمادمیان‌کنشگران، بقا و دوام نظام اجتماعی در چارچوبی مطلوب و منسجم مقدور نیست.از این‌روانسجام ویکپارچگی جامعه‌و گروه‌های اجتماعی‌تا حد زیادی به‌میزان اعتمادی وابسته است که در میان کنشگران اجتماعی وجود دارد. اعتماد،یک سازه چندبعدی‌است که از نظر ریشه‌ای به روابط اجتماعی‌مرتبط است. روابطی که به خود فرد با دیگران و دیگرانی که هم صمیمی و هم غریبه هستندو نیزبه‌رابطه فردیا افراد با نهادهاوسازمان‌هایی‌مانندولت‌و...ارتباط دارد (Flanagan, 2003:165).

انسجام اجتماعی: انسجام‌اجتماعی،دلالت بر توافق‌جمعی میان یک جامعه دارد.انسجام یا همبستگی اجتماعی معمولاً مفهومی‌رامی‌رساندکه بر پایه‌آن در سطح یک گروه یا یک جامعه، اعضا به یکدیگر وابسته‌اند و به طور متقابل‌نیازمند یکدیگر.انسجام اجتماعی همچنین نوعی احساس ارتباط، گرایش و تعامل با دیگران است. مشارکت اجتماعی: مشارکت را نوعی کنش ارتباطی نیز در نظر می‌گیرند که مبتنی بر فهم متقابل است (Ramella etal, 2000:275).«مشارکت‌به عمل شرکت کردن و سهیم شدن در چیزی» گفته می‌شود(Finger, 2002:100).چامبرز(۱۹۹۵)، مشارکت را ابزاری برای توانمندی مردم تعریف می‌کند که آنها را برای تصمیم گیری برای حل مشکلاتشان و انتخاب روش‌های غلبه بر مسائل محلی قادر می سازد (Muraleedharan,2008:۳۵). اگر چه اصطلاح سرمایه روستایی در ادبیات تحقیق کشورهای توسعه یافته سابقه طولانی دارد، اما اصطلاح سرمایه نواحی روستایی تنها در چند سال اخیر وارد مباحث علمی شده است. به نظرمی‌رسد که‌این اصطلاح اولین بار در انگلستان توسط آژانس‌نواحی روستایی به کار برده شد. سرمایه‌های روستایی شامل سرمایه‌ای طبیعی، فرهنگی‌و اجتماعی و انسان ساخت می‌باشد. گرود وال فایال ویژگی‌های نواحی روستایی از جمله حیات‌وحش، چشم‌اندازها، پوشش‌گیاهی، هوا و کیفیت هوا آثار فعالیت کشاورزی، جریان‌های آبی(رودخانه ها،چشمه ها ،تالاب‌ها و

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

دریاچه‌ها) ،آب و کیفیت آب، آداب و رسوم محلی خاص، زبان و لهجه، غذاها، هنرهای دستی، جشنواره‌ها، سنت ها و شیوه‌های زندگی‌را جزء سرمایه‌های روستایی‌می‌داند (Garrod&Fyall,1998:204).باتوجه به ابعاد توسعه گردشگری روستایی،در جهان و ایران مطالعات زیادی در این زمینه صورت‌گرفته است. اما در ایران در مورد سرمایه های گردشگری تحقیق آنچنانی صورت نگرفته و بیشتر تحقیقات مربوط به دیگرکشورهای جهان است. فلیشرو فلسنا شتاین (Flisher and Felsenstein.۲۰۰۰)، در پژوهش خود براین‌باورند که گردشگری در مناطق‌روستایی می تواند منجربه توسعه کشاورزی‌در مناطق روستایی شود. مک دونالد (Macdonald ,۲۰۰۳)،گردشگری‌را به عنوان‌یک ابزارتوسعه، برای‌تعدادی‌از روستاها و نواحی منزوی می‌دانند ملگرن (Mellgren,۲۰۰۷)، در پژوهش خود به این‌نتیجه رسیده که گردشگری منجر به تولیدو فروش‌صنایع دستی و ایجاد فرصت‌های اشتغال برای ساکنان روستایی می‌گردد. گنزالز و میرابل (Gonzalez and Mirabell,2009)، طی تحقیقی با عنوان مدیریت جشنواره های موسیقی با اهداف توسعه گردشگری در کاتالونیای اسپانیا ، بیشتر نتایج اقتصادی و سبک مدیریتی این جشنواره ها را با استفاده از شاخص های همچون میزان درآمد، سود، اشتغال زایی در(هتلها، متل ها و رستوران ها)، تعداد گردشگران ورودی از روی بلیط های به فروش رفته، کیفیت مدیریت و...مورد مطالعه قرار داده اند .و در واقع سعی بر این داشته اند که از این جشنواره ها ی موسیقی و رویدا دها ی فرهنگی در راستا ی توسعه گردشگری منطقه ای استفاده کنند. و آنها از جشنواره های موسیقی به عنوان منابع فوق العاده در ایجاد محصولات جدید گردشگری یادکرده اند. و در نهایت تحقیقات نشان داد که با وجود مشکلاتی که بر سر راه است از جمله عدم استمرار و برگزاری منظم جشنواره ها به خاطر فقدان مدیریت حرفه ای و بازاریابی خوب، ولی می توان با رفع مشکلات از جشنواره ها و رویدادها به عنوان یک استراتژی برای افزایش اثرات مثبت اقتصادی، ارتقاء تصویر مقصد و بهبود محصولات گردشگری استفاده کرد. هریسون و همکاران (Harrison etal,2007)، به توصیف وارزیابی عملیات توریستی انجام شده در دهکده‌ای‌درنزدیکی رودخانه‌گراند درکاربین‌شمالی‌پرداخته‌است.طی این عملیات با تأکید بر حفاظت‌از منابع و حیات طبیعی رودخانه و ساخت و سازهای انجام شده از سال ۲۰۰۴به بعد به جذب توریست فراوان‌و بالا بردن توان اقتصادی منطقه منجر شده‌است. دومینگز و همکاران(Domínguez et al,2014)، آنها در پژوهش خود با مقایسهٔ دو کشور اسپانیا و استرالیا پرداختند نتایج حاصل نشان می‌دهد که در استرالیا" کیفیت خدمات"،"برندهای تجاری"، و" زیرساخت‌های مناسب "از اهمیت زیادی برای جذب گردشگر برخوردار است ولی آب‌و هوا و ساختارهای‌محلی گردشگری‌مهمترین موضوع‌در جذب‌گردشگردر اسپانیا هستند. رابینسون و همکاران (Robinson et al,2002)، آنها در پژوهش‌خود دریافتندکه وجود سرمایه اجتماعی‌در جامعه باعث‌بالا رفتن‌سطوح‌اعتماد بین افراد وگروه‌ها و افزایش مشارکت‌های فردی خواهد شدودر مطلوبیت فردی

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

گروه‌های موجود تغییر ایجاد می‌کند. داون‌وکلادوس (Collados& Duane,1999)، به بررسی رابطهٔ میان سرمایهٔ طبیعی و کیفیت زندگی پرداخته اند. آن ها نقش محیط زیست را در بهبود کیفیت زندگی به دو نقش مستقیم و غیر مستقیم تقسیم کرده اند و با تکیه بر این چارچوب مفهومی، با مقایسهٔ مسیرهای مختلف ممکن برای توسعه، مسیرهای پایدار را شناسایی کرده اند. کیم و همکاران (Kim, et al.2016)،در پژوهشی با عنوان «اثر سرمایه اجتماعی و نوع دوستی بر رفتار گردشگری سالمندان» به بررسی نقش سرمایه اجتماعی در مقاصد گردشگری وتکرار پذیر بودن سفر سالمندان در یک مقصد پرداخته اند. نتایج حاکی استبرقراریارتباط با مردم محلی و نوع‌دوستی از عوامل مهمی است که باعث جذب بیشترگردشگران سالمندان در مقاصد گردشگری می شود. کیم و همکاران (Kim et al,2014) ، در مطالعه ای موانع مشارکت جامعه محلی در برنامه ریزی و توسعه گردشگری جامعه محور را در کشورهای در حال توسعه، برا تمرکز بر دهکده ای در لائوس مرورد بررسی قرار داد .موانع اصلی مشارکت جامعه محلی که در این پژوهش شناخته شد شامل :سطح تحصیلات پایین و فقدان دانش درباره گردشگری، شرایط زندگی فقیرانه و فقدان حمایت مالی، مشغله های روزانه و فقدان زمان کافی برای مشرارکت در گردشگری، ادراکات جامعه محلی از گردشگری به عنوان کسب و کاری فصلی با درآمد پایین و اختلافات قدرت، نهادهای باز دارنده و بی اعتمادی محلی به مقامات است.

۳)روش تحقیق

درپژوهش‌حاضراز تکنیک دلفی برای شناسایی سرمایه‌های روستایی‌استفاده شده‌است. این پژوهش با هدف شناسایی سرمایه‌های روستایی و زمینه گسترش‌گردشگری و فراهم آوردن بستری مناسب برای استفاده بهینه از سرمایه‌های گردشگری روستایی بخش شاهو و ارائه راهبردی مناسب با روش شناسی توصیفی- تحلیلی انجام شده است. دراین تحقیق ازسه‌گروه پرسشگری شده که شامل تمام ۸ دهیار ۲ شورا که همیشه در جلسات اداره میراث فرهنگی و گردشگری شرکت نموده، و۱۰نفر از کارکنان گردشگری بخش شاهو۱۰و نفر از اساتید دانشگاه‌که در مورد گردشگری تسلط کامل دارند،استفاده گردید. بخش شاهو شامل دو دهستان منصور آقایی و قوری قلعه با جمعیت۳۳۶۴نفر می باشدکه در این پژوهش جمعیت بالای ۱۵سال در نظر گرفته شده،و بر اساس فرمول کوکران ۲۸۰نفر از جامعه محلی نیز انتخاب شدند در ابتدا معیارها که شامل: سرمایه های طبیعی، انسانی، اجتماعی ، فیزیکی و فرهنگی و زیرمعیارهای به ترتیب، آب و هوا ، غار قوری قلعه، و کاوات، پوشش گیاهی(جنگل و مرتع)، کوه شاهو ، رودخانه ها و چشمه‌ها،درصدباسوادی درسطح روستا، توانایی‌کارکردن‌و ارائه خدمات به‌گردشگران، مهارت‌های شغلی درزمینه کشاورزی، باغداری و دامداری، اعتماد مردم به یکدیگر و مدیران روستا در

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

زمینه گردشگری، احترام و اعتماد به گردشگران، مشارکت در طرح‌ها و برنامه های توسعه گردشگری و صیانت از سرمایه های روستا،، سطح پایین دعوا و نزاع با گردشگران، وجود راههای ارتباطی و جاده مناسب برای دیدن سرمایه های طبیعی و فرهنگی، مسکن برای اجاره گردشگران، صنایع دستی، آداب و رسوم، موسیقی محلی،رقص محلی، غذا های محلی و جشنواره هامؤثر در توسعه گردشگری از طریق مطالعات اسنادی و کتابخانه ای و با توجه به نظرات مختلف اساتید دانشگاهی‌در زمینه شناسایی سرمایه‌های روستاییو بررسی‌تجارب جهان و ایران استخراج شد،سپس معیارها و زیرمعیارهای به‌دست‌آمده،و درمرحل دوم برای تعیین اولویت‌بندی و امتیازدهی سرمایه‌های‌روستای‌از طیف پنج قسمتی لیکرات (بسیارکم=۱،کم=۲،متوسط=۳، زیاد=۴،بسیار زیاد=۵) طراحی شده بود،استفاده شد. روایی پرسشنامه بر اساس نظرات ۱۰نفر از اساتید دانشگاه مورد تآیید قرار گرفت و براساس فرمول الفای کرونباخ سرمایه طبیعی برابر با ۸۵۱/، سرمایه های فرهنگی برابر با۷۹۲/، سرمایه های انسانی برابر با۷۵۶/، سرمایه های اجتماعی برابر با۷۶۱/، سرمایه های فیزیکی برابر با۷۴۰/، محاسبه شد.

شهرستان روانسر با طول جغرافیایی۴۶درجه و۴۰دقیقه و عرض جغرافیایی۳۴ درجه و۴۳ دقیقه و ارتفاع متوسط ۱۳۶۰ متر از سطح دریا واقع شده است. این شهرستان با مساحت ۱۰۴۰ کیلومتر مربع دارای دو بخش مرکزی و شاهو، که بخش شاهو ازدو دهستان به نام‌های قوری‌قلعه و منصورآقایی، تشکیل شده است. بخش‌شاهو شهرستان روانسر که با طول جغرافیایی۴۶درجه و۲۹ دقیقه و عرض جغرافیایی ۳۵درجه و ۱۴دقیقه و با ارتفاع ۱۵۶۲ متر از سطح دریا واقع شده است و دارای سرمایه های طبیعی و فرهنگی فراوانی است وغار قوری قلعه که بزرگترین غار آبی آسیا و طولانی ترین غار آبی ایران است در بخش شاهو واقع شده است. نقشه شماره ۱ موقعیت منطقه مورد مطالعه در استان و شهرستان و بخش را نشام می دهد.

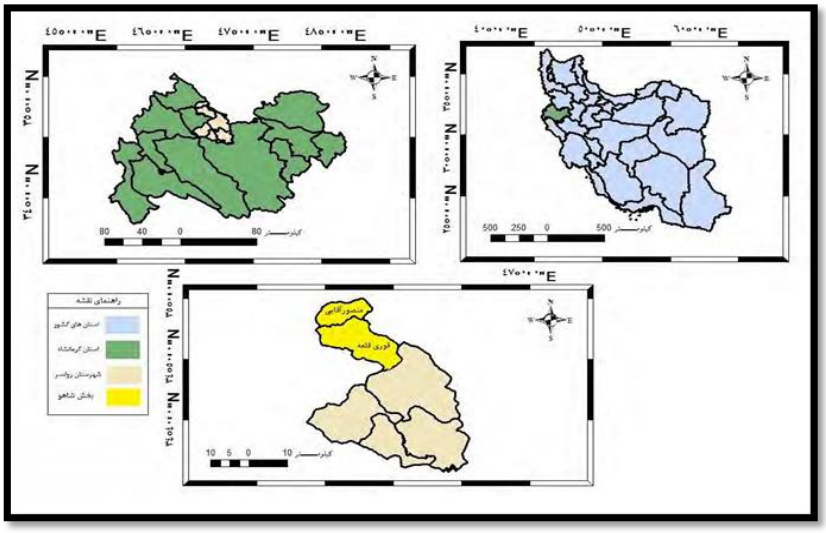

شکل ۱. موقعیّت جغرافیایی محدودهٔ بخش شاهو

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

۴)یافته‌های تحقیق

دراین‌پژوهش‌با توجه به‌در نظر گرفتن طرح تحقیق، مبانی نظری تحقیق, ویژگی‌های جغرافیایی و سرمایه های‌گردشگری، مطالعات میدانی‌وموضوع توسعه‌گردشگری و سرمایه‌های‌روستایی‌در بخش شاهو بررسی شد. و مهمترین سرمایه های گردشگری که به تواند باعث توسعه صنعت گردشگری شود با استفاده از منابع خارجی و ونظریات۱۰نفر از اساتید دانشگاه شناسایی شد هدف این مرحله شناسایی و سنجش سرمایه های روستایی ونظریات۱۰نفر از اساتید دانشگاه با روش دلفی جهت دستیابی به اهداف برنامه‌ریزی مد نظر می‌باشندکه سرمایه طبیعی از ۸گویه استخراج شده از منابع خارجی توسط اساتید به ۵گویه(آب و هوا ، غار قوری قلعه، غار کاوات، پوشش گیاهی(جنگل و مرتع)، کوه شاهو ، جریان های‌آبی: رودخانه ها و چشمه ها) سرمایه های انسانی از۶گویه به ۳گویه(درصد باسوادی در سطح روستا، توانایی‌کارکردن‌و ارائه خدمات به گردشگران، ارت‌های‌شغلی‌درزمینه کشاورزی، باغداری و دامداری) سرمایه های اجتماعی از ۷گویه به ۴گویه(اعتماد مردم به یکدیگر و مدیران روستا در زمینه گردشگری، احترام و اعتماد به گردشگران ، مشارکت در طرح‌ها و برنامه های توسعه گردشگری و صیانت از سرمایه های روستا، سطح پایین دعوا و نزاع با گردشگران)سرمایه های فیزیکی از ۴گویه به۲گویه(وجود راههای ارتباطی و جاده مناسب برای دیدن سرمایه های طبیعی و فرهنگی، مسکن برای اجاره گردشگران) سرمایه های فرهنگی از۵گویه به ۳گویه(صنایع دستی، آداب و رسوم، موسیقی محلی،رقص محلی، غذا های محلی و جشنواره ها) تقلیل یافت و درمرحله دوم اولویت بندی و امتیازدهی سرمایه با استفاده از نظرات شوراها دهیارها و مسئولین و اساتید دانشگاه است.

جدول ۱. شناسایی شاخص های سرمایه های روستایی منطقه مورد مطالعه

نوع سرمایه	مولفه ها
سرمایه طبیعی	آب و هوا
	غار قوری قلعه، غار کاوات
	پوشش گیاهی(جنگل و مرتع)
	کوه شاهو
	جریان های‌آبی: رودخانه ها و چشمه ها
سرمایه های انسانی	درصد باسوادی در سطح روستا
	توانایی‌کارکردن‌و ارائه خدمات به گردشگران
	مهارت‌های‌شغلی‌درزمینه کشاورزی، باغداری و دامداری
سرمایه های اجتماعی	اعتماد مردم به یکدیگر و مدیران روستا در زمینه گردشگری
	احترام و اعتماد به گردشگران
	مشارکت در طرح‌ها و برنامه های توسعه گردشگری و صیانت از سرمایه های روستا،
	سطح پایین دعوا و نزاع با گردشگران
سرمایه های فیزیکی	وجود راههای ارتباطی و جاده مناسب برای دیدن سرمایه های طبیعی و فرهنگی
	مسکن برای اجاره گردشگران
سرمایه های فرهنگی	صنایع دستی

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

نوع سرمایه	مولفه ها
	آداب و رسوم، موسیقی محلی،رقص محلی
	غذا های محلی و جشنواره ها

منبع: یافته های پژوهش۱۳۹۷

جدول شماره(۲): اولیت بندی و امتیاز دهی سرمایه های طبیعی توسط جامعه محلی، مسئولین و اساتید دانشگاه

	مولفه ها	میانگین					
		جامعه محلی	رتبه	مسئولین	رتبه	اساتید دانشگاه	رتبه
		میانگین		میانگین		میانگین	
سرمایه طبیعی	آب و هوا	۴/۸۵	۱	۴/۶۵	۱	۴/۷	۱
	غار قوری قلعه غار کاوات	۴/۶۷	۲	۴/۶	۲	۴/۴	۲
	پوشش گیاهی(جنگل و مرتع)	۴/۴۷	۳	۴/۳۵	۳	۴/۱	۳
	جریان‌های‌آبی: رودخانه ها و چشمه ها	۴/۴۱	۴	۴/۰۵	۴	۳/۹	۴
	کوه شاهو	۴/۰۸	۵	۳/۹	۵	۳/۴	۵

منبع: یافته های پژوهش۱۳۹۷

سرمایه‌های طبیعی به عنوان رکن اصلی جریان گردشگری در تبلور فضایی برای جذب گردشگر در منطقه نقش‌مهمی‌ایفا می‌نمایددر این میان سرمایه‌های طبیعی، آب و هوا و شرایط اقلیمی از مهمترین عامل تأثیر گذار بر شرایط زیست همه موجودات زنده اعم از انسان، جانور و گیاه است. هدف اصلی مطالعات اقلیم و هواشناسی در پروژه‌های گردشگری، دستیابی به پارامترهای مربوط به آسایش اقلیمی‌است.براساس تحلیل پرسشنامه‌سرمایه‌های طبیعی با مجموع ۴۸/ ۲۲ و آب و هوا با میانگین ۴/۸۵ بیشترین امتیاز را کسب‌کرده است. سرویس‌های هواشناسی اروپایی برای تعیین اقلیم آسایش از دو شاخص شناخته شدهHUMIDEX و THOME استفاده می کنند در جدول شماره ۳ تغییرات دمای هوا از ۲۲ تا ۴۲ درجه سانتیگراد و رطوبت نسبی ۲۵ تا ۱۰۰ درصد نشان داده شده است. در جدول شماره ۴ مقادیر محاسبه شده این شاخص برای محدوده مطالعاتی بخش شاهو در ماه‌های مختلف سال و در ساعات متفاوت روز آورده شده است لازم به یاد آوری است که برای انجام این محاسبات از اطلاعات دمایی و رطوبت نسبی ایستگاه سینوپتیک روانسر از سال۱۳۶۷ تا ۱۳۹۶ در ساعات مختلف دیده‌بانی استفاده شده است. بررسی‌های انجام شده نشانگر آن است که براساس روش HUMIDEX در کلیه ایام سال شرایط آسایش در منطقه مورد مطالعه بر قرار است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

جدول شماره ۳. روش تعیین اقلیم آسایش HUMIDEX

دما (درجه سانتیگراد)	رطوبت نسبی (درصد)																
	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰	۵۵	۶۰	۶۵	۷۰	۷۵	۸۰	۸۵	۹۰	۹۵	۱۰۰
۴۲	۴۸	۵۰	۵۲	۵۵	۵۷	۵۹	۶۲	۶۴	۶۶	۶۸	۷۱	۷۳	۷۵	۷۷	۸۰	۸۲
۴۱	۴۶	۴۸	۵۱	۵۳	۵۵	۵۷	۵۹	۶۱	۶۴	۶۶	۶۸	۷۰	۷۲	۷۴	۷۶	۷۹
۴۰	۴۵	۴۷	۴۹	۵۱	۵۳	۵۵	۵۷	۵۹	۶۱	۶۳	۶۵	۶۷	۶۹	۷۱	۷۳	۷۵
۳۹	۴۳	۴۵	۴۷	۴۹	۵۱	۵۳	۵۵	۵۷	۵۹	۶۱	۶۳	۶۵	۶۶	۶۸	۷۰	۴۲
۳۸	۴۲	۴۴	۴۵	۴۷	۴۹	۵۱	۵۳	۵۵	۵۶	۵۸	۶۰	۶۲	۶۴	۶۶	۶۷	۶۹
۳۷	۴۰	۴۲	۴۴	۴۵	۴۷	۴۹	۵۱	۵۲	۵۴	۵۶	۵۸	۵۹	۶۱	۶۳	۶۵	۶۶
۳۶	۳۹	40	42	44	45	47	49	50	52	54	55	۵۷	۵۹	۶۰	۶۲	۶۳
۳۵	۳۷	39	40	42	44	45	47	48	50	51	53	۵۴	۵۶	۵۸	۵۹	۶۱
۳۴	۳۶	37	39	40	42	43	45	46	48	49	51	۵۲	۵۴	۵۵	۵۷	۵۸
۳۳	۳۴	36	37	39	40	41	43	44	46	47	46	۵۰	۵۱	۵۳	۵۴	۵۵
۳۲	۳۳	34	36	37	38	40	41	42	44	45	46	۴۸	۴۹	۵۰	۵۲	۵۳
۳۱	۳۲	33	34	35	37	38	39	40	42	43	44	۴۵	۴۷	۴۸	۴۹	۵۰
۳۰	۳۰	32	33	34	35	36	37	39	40	41	42	۴۳	۴۵	۴۶	۴۷	۴۸
۲۹	۲۹	30	31	32	33	35	36	37	38	39	40	۴۱	۴۲	۴۳	۴۵	۴۶
۲۸	۲۸	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	۳۹	۴۰	۴۱	۴۲	۴۳
۲۷	۲۷	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	۳۷	۳۸	۳۹	۴۰	۴۱
۲۶	۲۶	26	27	28	29	30	31	32	33	34	34	۳۵	۳۶	۳۷	۳۸	۳۹
۲۵	۲۵	25	26	27	27	28	29	30	31	32	33	۳۴	۳۴	۳۵	۳۶	۳۷
۲۴	۲۴	۲۴	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱	۳۲	۳۳	۳۳	۳۴	۳۵
۲۳	۲۳	۲۳	۲۳	۲۴	۲۵	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱	۳۲	۳۲	۳۳
۲۲	۲۲	۲۲	۲۲	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۵	۲۶	۲۷	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۰	۳۱

منبع: یافته های پژوهش۱۳۹۷

جدول شماره ۴. وضعیت آسایش اقلیمی در محدوده مطالعاتی بخش شاهو به روشHUMIDEX

جدول وضعیت آسایش اقلیمی در محدوده بخش شاهو با استفاده از روش HUMIDEX												
	فروردین	اردیبهشت	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	مهر	آبان	آذر	دی	بهمن	اسفند
صبح												
ظهر												
عصر												
			حالت آسایش									
			کمتر از ۵۰ درصد مردم احساس عدم آسایش دارند									
			بیشتر از ۵۰ درصد مردم احساس عدم آسایش دارند									
			اکثریت‌مردم احساس‌عدم‌آسایش وشرایط‌جسمی‌نامناسب دارند									
			تمام مردم احساس عدم آسایش بسیار شدید دارند.									

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

			شرایط اضطراری سلامتی مردم به‌واسطه احساس بسیارشدید عدم آسایش که حتی خطر مرگ وجود دارد			

منبع: یافته های پژوهش۱۳۹۷.

شاخص ناراحتی تام (THOMS DISCOMFORIINDEX)

این شاخص که کاربرد گسترده‌ای در سایرکشورهای جهان دارد به عنوان یکی از شاخص‌های مورد استفاده سازمان هواشناسی‌در صنعت گردشگری مورد استناد و استفاده است. طبیعتاً روابط ریاضی مورد استفاده این شاخص نتایجی را بدست می‌دهند که در واقع میانگین‌های تئوریک شاخص‌های ناراحتی هستند. جدول شماره ۵ برای محاسبه شاخص ناراحتی تام بکار می‌رود. براساس نتایج حاصل از روش تام، بخش شاهو تنها در اوقات ظهر مرداد ماه، کمتر از ۵۰ درصد مردم احساس عدم آسایش دارند. در بقیه ایام سال، شرایط آسایش در منطقه مورد مطالعه برای گردشگری فراهم است.

جدول شماره ۵. شاخص روشTHOME

دما (درجه سانتیگراد)	رطوبت نسبی (درصد)															
	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100
42	32	32	33	33	34	34	35	35	36	36	37	37	37	38	38	38
41	31	32	32	33	33	34	34	35	35	35	36	36	37	37	37	37
40	30	31	31	32	32	33	33	34	34	35	35	35	36	36	36	37
39	30	30	31	31	32	32	33	33	34	34	34	35	35	35	36	36
38	29	30	30	31	31	31	32	32	33	33	34	34	34	35	35	35
37	28	29	29	30	30	31	31	32	32	32	33	33	33	34	34	34
36	28	28	29	29	30	30	30	31	31	32	32	32	33	33	33	34
35	27	27	28	28	29	29	30	30	30	31	31	32	32	32	33	33
34	26	27	27	28	28	29	29	29	30	30	30	31	31	31	32	32
33	26	26	27	27	27	28	28	29	29	29	30	30	30	31	31	31
32	25	25	26	26	27	27	27	28	28	29	29	29	30	30	30	30
31	24	25	25	26	26	26	27	27	27	28	28	28	29	29	29	30
30	24	24	24	25	25	26	26	26	27	27	27	28	28	28	29	29
29	23	23	24	24	25	25	25	26	26	26	27	27	27	27	28	28
28	22	23	23	23	24	24	25	25	25	25	26	26	26	27	27	27
27	22	22	22	23	23	23	24	24	24	25	25	25	26	26	26	26
26	21	21	22	22	23	23	23	23	24	24	24	25	25	25	25	26
25	20	21	21	21	22	22	22	23	23	23	23	24	24	24	25	25
24	20	20	20	21	21	21	22	22	22	22	23	23	23	24	24	24
23	19	19	20	20	20	21	21	21	21	22	22	22	22	23	23	23
22	18	19	19	19	19	20	20	20	21	21	21	21	22	22	22	22

منبع: یافته های پژوهش۱۳۹۷

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

جدول شماره ۶. وضعیت آسایش اقلیمی در محدوده بخش شاهو با استفاده از روشTHOME

جدول وضعیت آسایش اقلیمی در محدوده بخش شاهو با استفاده از روش تام												
	فروردین	اردیبهشت	خرداد	تیر	مرداد	شهریور	مهر	آبان	آذر	دی	بهمن	اسفند
صبح												
ظهر												
عصر												
				حالت آسایش								
				کمتر از ۵۰ درصد مردم احساس عدم آسایش دارند								
				بیشتر از ۵۰ درصد مردم احساس عدم آسایش دارند								
				اکثریت مردم احساس عدم آسایش و شرایط جسمی نامناسب دارند								
				تمام مردم احساس عدم آسایش بسیار شدید دارند.								
				شرایط اضطراری سلامتی مردم به واسطه احساس بسیارشدید عدم آسایش که حتی خطر مرگ وجود دارد								

منبع: یافته های پژوهش۱۳۹۷

غار قوری قلعه: غارها، منبع الهام گردشگران درابعاد مختلف علمی، زیباشناسی، تفرج و فرهنگی می باشند که هر کدام طیف وسیعی از ارزش‌ها و زیبایی‌ها را در خود دارد (Kim, etal, ۳۰۱: ۲۰۰۸غارهاحفره‌ها یا فضاهای خالی‌هستند که در کوه‌هابه طور طبیعی پدید می‌آیند.اغلب غارها در کوه‌هایی‌که سازند آهکی و دولومیتی دارند به‌وجود می‌آیند و بیشتر متعلق به دوران دوم زمین شناسی‌هستند. برخی‌از غارهاهم چنان جاذبه‌های طبیعی و شگفت انگیزی پدید می‌آورند که می‌توان از آنها به عنوان یک سرمایه طبیعی ارزشمند بهره برد. غار هم از جنبه طبیعی و محافظت از انسان در مقابل حوادث و بلایای طبیعی، و هم از جنبه روحانی و معنوی جایگاه مهم و غیرقابل انکاری در تاریخ بشریت دارد. البته غار را می‌توان از منظر دیگری هم نگاه کرد و آن دیدگاه زیبایی شناسی و سرمایه طبیعی گردشگری است. کشور ما یکی از غنی‌ترین کشورها در زمینه سرمایه طبیعی گردشگری است و از نظر غار هم که یکی از اعجاب انگیز ترین پدیده های طبیعی زمین شناسی به شمار می‌رود. غار قوری قلعه در دامنه کوه شاهو و در یکی از کوهستانی ترین مناطق ایران واقع شده است. دره‌ای که غار قوری قلعه در آن قرار دارد از زیباترین دره‌های استان کرمانشاه است که از ویژگی‌های جنگلی خاص و چشمه سارهای بی شمارباچشم‌اندازهای حیرت‌انگیز وجذاب برخورداراست. این غارها به همراه جنگل‌های زیبای بلوط اطراف آن دارای پتانسیلی بی نظیر در جذب توریست های داخلی و خارجی است به همین دلیل قوری قلعه به عنوان یکی از هفت اثر طبیعی ملی ایران به ثبت رسیده است این غار که هم اکنون به عنوان یکی

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

از مطرح ترین سرمایه های گردشگری استان کرمانشاه وغرب کشور محسوب می شود، غار کاوات نیز یکی از بزرگترین غارهای آبی ایران است وبراساس تحلیل پرسشنامه غار قوری قلعه و کاوات بعداز آب وهو ا براساس نظرات جامعه محلی، مسئولین و اساتید دانشگاهی به ترتیب با میانگین۴/۶۷، ۴/۶۰ ،۴/۴۰ ،مهمترین سرمایه طبیعی بخش شاهو است.

پوشش گیاهی: تنوع‌گیاهی نقش مهمی در صنعت گردشگری دارد (Nepal and Nepal ,۲۰۱۲:۲۶). پوشش‌گیاهی شامل مراتع، جنگل‌ها، بیشه‌زارها، باغ‌ها و نواحی سرسبز که جایی مناسب برای گذراندن اوقات فراغت محسوب می‌شود. هوای پاک و سالم یکی از انگیزه‌های گردشگران جهت سفر به این مناطق می‌باشد. مساحت جنگل‌های بخش شاهو ۱۹هزار هکتار است. مساحت مراتع شهرستان روانسر ۵۳۰۰۰ هکتار می‌باشد که ۲۰۱۳۰ هکتار آن در محدوده بخش شاهو قرار دارد که ۳۸ درصد مراتع شهرستان را شامل می‌شود شرایط حاکم بر بخش شاهو از قبیل بارش، دما، ارتفاع، جنس خاک و جهت کوه‌ها باعث شده است که پوشش گیاهی به صورت جنگل انبوه و تنگ وجود داشته باشد. و سالیانه هزاران نفر از سراسر ایران و کشور عراق برای دیدن این منطقه می آیند. پوشش گیاهی براساس تحلیل پرسشنامه ها سومین سرمایه طبیعی براساس نظرات جامعه محلی، مسئولین و اساتید دانشگاهی به ترتیب ۴/۴۷، ۴/۳۵ ، ۴/۱، منطقه مورد مطالعه است.

چشمه‌ها: گردشگران همواره با علاقه وافر به دنبال بهره برداری و استفاده از جاذبه های چشمه های آبگرم و معدنی در سراسر مناطق جهان بود ه اند (Smith; Alvarez and Chanda: 2011:278) چشمه‌هاکه مظهر سفره‌ای تحت الارضی است. دارای ارزش چشم اندازی، استراحتگاهی و تجدید قوا یا درمانی است. بسیاری از چشمه‌های مناطق کوهستانی،متداول‌ترین محل تأمین آب و استراحت گردشگران محسوب می‌شود. در بخش شاهو به چشمه‌های‌بزرگ‌که به صورت آبگیر یا استخرهایی ایجاد می‌شود، سراب می‌گویندچشمه‌های آب معدنی بخش شاهو یکی از موهبت‌های و پدیده‌های طبیعی‌هستند که گردشگران و مردم به منظور استراحت و بیماری از چشمه‌های آب معدنی استفاده می‌کنند. چشمه‌های آب معدنی به عنوان یک تفرجگاه گردشگری درمانی و تمدد اعصاب از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است این چشمه‌های دربخش‌شاهو یکی‌از سرمایه‌های طبیعی می‌باشد که هزاران نفر را از سراسر کشور به این منطقه می‌کشاند اما امروزه جامعه‌محلی هنوز نتوانسته‌اند از این سرمایه طبیعی بهره برداری مادی نمایند.مهمترین چشمه این منطقه چشمه کاوات و چشمه‌های اطراف آن و چشمه غار قوری قلعه است که قسمتی از آن برای آب شرب روستاهای‌اطراف‌و قسمتی‌هم برای آبیاری باغات‌و استفاده گردشگران است.آب‌های‌معدنی یکی‌از عوامل‌توسعهٔ گردشگری در هر ناحیه محسوب می‌شود،که اکثر این چشمه‌ها در دامنه های کوه شاهو واقع شده است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

رودخانه‌ها: وضعیت ناهمواری، پستی و بلندی وکوهستان‌های مرتفع در کنار مناسب بودن رژیم‌های بارش، به ویژه بارش‌های زمستانه که ذخایر مناسبی برای تداوم جریان‌های سطح الارضی فراهم می‌آورد سبب جریان یافتن رودهای دائمی یا فصلی می‌شود. هنگامی که رودخانه دائمی در منطقه ای جریان دارد،اغلب تأثیر مطلوبی در سیمای فیزیکی محیط خواهد داشت،و خود به واسطه امکانات بالقوه برای فعالیت های گردشگری مطلوب تبدیل می شود.رودخانه لیلی‌در فصول مختلف مملو از گردشگرانی است که جهت استفاده از فضای زیبای طبیعت در کنار آب‌ها به سیر و سیاحت می‌پردازند. براساس نظرات جامعه محلی، مسئولین و اساتید دانشگاهی جریان های آبی به ترتیب بامیانگین ۴/۴۱ ، ۴/۰۵ ،۳/۹ ، رتبه چهارم را در بین سرمایه های طبیعی کسب کرده است.

کوه وکوهستان: امروزه تقاضا برای مسافرت،پیاده روی، کوهنوردی، صخره نوردی، دوچرخه سواری کوهستان، دیدار از حیات وحش و سایر اشکا لمرتبط با فعالیت های گردشگری کوهستان منجر به گسترش سریع بازار گردشگری کوهستاندر قبال تفریح و مخاطرات موجود شده است (Kruk and Banskota, 2007: 32). کوهستان، رشته‌کوه‌ها،تک‌قله‌ها،ارتفاعات، یخچال‌ها، قلل مرتفع و دامنه‌ها چه به همراه پوشش گیاهی و چه با ساخت سنگی‌وصخره‌ای و پرتگاه‌ها و آبشارها و چشمه‌سارها همواره از سرمایه‌های مهم طبیعی محسوب می‌شوند که به عنوان تفرجگاه مورد استقبال عموم قرار می‌گیرند، به ویژه در مناطقی که کوهستان‌ها چهرهٔ غالب منطقه را تشکیل می‌دهدو یا بیشترین تأثیر را برمنظر محیط دارد.ارتفاعات شاهو در هنگام زمستان که پوشیده از برف است، حوزه‌های ورزش‌زمستانی‌را تشکیل‌می‌دهند. در فصل تابستان دامنه‌ها این ارتفاعات با آب و هوای معتدل، چشم‌اندازهای طبیعی زیبا، آبشارها، چشمه‌سارها و غارهای طبیعی به نواحی جذاب تبدیل می‌شوند. دامنه‌های شاهو از نواحی عمده جذب مسافر در فصل فصول مختلف مکان مناسب برای گردشگران است. براساس نظرات جامعه محلی، مسئولین و اساتید دانشگاهی کو شاهو به ترتیب بامیانگین ۴/۰۸ ،۳/۹۰ ،۴۰/ ۳ ، رتبه پنجم را در بین سرمایه های طبیعی کسب کرده است.

جدول شماره ۷. اولیت بندی و امتیاز دهی سرمایه فرهنگی توسط جامعه محلی، مسئولین و اساتید دانشگاه

سرمایه ها	مولفه ها	میانگین					
		جامعه محلی	رتبه	مسئولین	رتبه	اساتید دانشگاه	رتبه
		میانگین		میانگین		میانگین	
سرمایه فرهنگی	صنایع دستی	۳/۸۲	۱	۴/۳۵	۱	۴/۴	۱
	آداب‌ورسوم، موسیقی‌محلی،رقص محلی	۳/۵۵	۲	۴/۲۵	۲	۴	۲
	غذا های محلی و جشنواره ها	۳/۵۲	۳	۴/۱۵	۳	۳/۷	۳

منبع: یافته های پژوهش۱۳۹۷

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

جلوهای‌تاریخی،قومی‌و فرهنگی‌جوامع انسانی نیز از سرمایه های گردشگری محسوب می‌شود،که در کنار سرمایه‌های طبیعی‌می‌تواند فعالیت‌های گردشگری در اوقات فراغت را تکمیل کند. این دسته از سرمایه‌های گردشگری شامل‌آداب‌و رسوم فرهنگی‌و سنن مردم روستایی شامل‌سوگواری‌ها،شیوهٔ شاد باش و مراسم عروسی، موسیقی‌و حرکات موزون دسته جمعی در کنار طبخ انواع غذا و صنایع دستی و لباس محلی را می‌توان در ردیف جلوهای زندگی انسانی برشمرد،که دارای ارزش گردشگری است. بخش شاهو به علت تنوع صنایع دستی و طبخ انواع غذاهای محلی می‌توان گردشگران زیادی را به منطقه جذب کند براساس تحلیل پرسشنامه ها سرمایه فرهنگی بعداز سرمایه های طبیعی منطقه مورد مطالعه در رتبه دوم قرار می گیرد . سرمایه فرهنگی ازجمله صنایع دستی براساس نظرات جامعه محلی، مسئولین و اساتید دانشگاهی به ترتیب با میانگین۴/۴،۴/۳،۵۳/۸۲و اداب و رسوم با میانگین۳/۵۵ ،۴/۲۵ ، ۴و غذاها و جشنوارها با میانگین۳/۵۲ ، ۴/۱۵ ، ۳/۷ بالاترین امتیاز سرمایه ای فرهنگی منطقه مورد مطالعه را کسب کرده اند.

جدول ۸. اولیت بندی و امتیاز دهی سرمایه های اجتماعی توسط جامعه محلی، مسئولین و اساتید دانشگاه

سرمایه ها	مولفه ها	میانگین					
		جامعه محلی	رتبه	مسئولین	رتبه	اساتید دانشگاه	رتبه
		میانگین		میانگین		میانگین	
سرمایه اجتماعی	اعتمادمردم به یکدیگر و مدیران‌روستا درزمینه گردشگری	۳/۱۷	۱	۳/۵۵	۱	۲/۹	۱
	احترام‌واعتماد به گردشگران	۳/۰۷	۲	۳/۴	۲	۲/۸	۲
	مشارکت در طرح‌هاو برنامه‌های‌توسعه گردشگری‌وصیانت ازسرمایه‌های روستا،	۲/۸۹	۳	۳/۲۵	۳	۲/۶	۳
	سطح پایین‌دعوا و نزاع با گردشگران	۰/۶۴	۴	۱/۲	۴	۱/۵	۴

منبع: یافته های پژوهش۱۳۹۷

سرمایه های اجتماعی ازجمله اعتمادمردم به یکدیگر و مدیران‌روستا درزمینه گردشگری براساس نظرات جامعه محلی، مسئولین و اساتید دانشگاهی به ترتیب با میانگین۳/۱۷ ، ۳/۵۵، ۲/۹ ، و احترام‌واعتماد به گردشگران با میانگین۳/۰۷ ، ۳/۴ ، ۲/۸ و مشارکت در طرح‌هاو برنامه های توسعه گردشگری‌وصیانت‌ازسرمایه‌های روستا با میانگین۸۹/ ۲ ، ۳/۲۵ ، ۲/۶ و سطح پایین‌دعوا و نزاع با گردشگران با میانگین ۶۴/ ،۱/۲ ، ۵/ ۱، امتیاز سرمایه های اجتماعی را کسب نموده اند.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

جدول ۹. اولیت بندی و امتیاز دهی سرمایه های فیزیکی توسط جامعه محلی، مسئولین و اساتید دانشگاه

سرمایه ها	مولفه ها	میانگین					
		جامعه محلی	رتبه	مسئولین	رتبه	اساتید دانشگاه	رتبه
		میانگین		میانگین		میانگین	
سرمایه فیزیکی	وجود راه‌های‌ارتباطی وجاد ۀمناسب برای‌دیدن‌سرمایه‌های‌طبیعی‌وفرهنگی	۳/۴۶	۱	۴/۰۵	۱	۳/۵	۱
	مسکن برای اجاره گردشگران	۰/۳۹	۲	۱/۱	۲	۱/۳	۲

منبع: یافته های پژوهش۱۳۹۷

سرمایه فیزیکی ازجمله وجود راه‌های‌ارتباطی وجاد ۀمناسب براساس نظرات جامعه محلی، مسئولین و اساتید دانشگاهی به ترتیب با میانگین ۳/۴۶ ، ۴/۰۵ ، ۳/۵، و مسکن برای اجاره گردشگران با میانگین ۳۹/ ، ۱/۱ ،۱/۳ ، بیشترین و کمترین سرمایه اجنماعی در ارتباط با گردشگری راکسب نموده اند.

جدول ۱۰. اولیت بندی و امتیاز دهی سرمایه انسانی توسط جامعه محلی، مسئولین و اساتید دانشگاه

سرمایه ها	مولفه ها	میانگین					
		جامعه محلی		مسئولین		اساتید دانشگاه	
		میانگین	رتبه	میانگین	رتبه	میانگین	رتبه
سرمایه انسانی	توانایی‌کارکردن وارائه خدمات به گردشگران	۳/۴۶	۱	۳/۹۵	۱	۳/۴	۱
	مهارت‌های‌شغلی‌درزمینه کشاورزی،باغداری‌و دامداری	۳/۳۹	۲	۳/۸۵	۲	۳/۲	۲
	درصد باسوادی در سطح روستا	۳/۲۱	۳	۳/۷	۳	۲/۹	۳

منبع: یافته های پژوهش.۱۳۹۷

سرمایه انسانی ازجمله توانایی‌کارکردن وارائه خدمات به گردشگران براساس نظرات جامعه محلی، مسئولین و اساتید دانشگاهی به ترتیب با میانگین ۳/۴۶، ۳/۹۵، ۳/۴ و مهارت‌های‌شغلی در زمینه کشاورزی ، باغداری‌و دامداری با میانگین ۳/۳۹، ۳/۸۵، ۳/۲ و درصد باسوادی در سطح روستا با میانگین ۲۱/ ۳، ۳/۷، ۲/۹ امتیاز سرمایه های انسانی را کسب نموده اند.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

۵)نتیجه‌گیری

عمده ترین مساله در این پژوهش شناخت علمی سرمایه های روستایی با استفاده از تجربیات جهانی و برنامه ریزی کاربردی برای کسب‌درآمد روستایان از این سرمایه ها است.تعیین وضعیت و رتبه بندی وامتیاز دهی سرمایه های روستایی مورد مطالعه از نظر جامعه محلی، مسئولین و اساتید دانشگاه نشان می دهد که دربخش شاهو، وضعیت سرمایه‌های روستایی مناسب است و این موضوع خود باعث جذب گردشگران بیشتر به آن شده است. هر چند که منطقه مورد مطالعه از نظر سرمایه طبیعی وفرهنگی وضعیت مناسبی دارد اما آنچنان که باید و شاید گردشگری در این روستا نتوانسته است موجب ارتقاء سطح کیفیت زندگی روستایان گردد چنانچه بررسی های حاصل از مصاحبه نشان می دهد که مردم این روستاها از ورود گردشگران به این روستا ابراز رضایت کرده و ورود گردشگران را به عنوان عاملی مهم اقتصادی و تبادل فرهنگ می دانند.همچنین بر اساس نتایج پژوهش مجموع سرمایه های طبیعی با استفاد از نظرات جامعه محلی، مسئولین و اساتید دانشگاه به ترتیب امتیاز ۲۲/۴۸ ، ۲۱/۵۵، ۲۰/۵۰،سرمایه های فرهنگی ۱۰/۸۹، ۱۲/۷۵، ۱۲/۱۰، سرمایه های انسانی۱۰/۰۶، ۱۱/۵۰، ۹/۵۰، سرمایه های اجتماعی۹/۷۷، ۱۱/۴۰، ۹/۸۰، سرمایه های فیزیکی۳/۸۵، ۵/۰۶، ۴/۸۰، راکسب کرده اند.قابل ذکر است، نتایج به دست آمده از این پژوهش، تا حد زیادی با ادبیات تحقیق و پژوهش های انجام شده جهانی همخوانی دارد. در بیشتر گفتمان ها و نظریات مطرح‌شده سرمایه‌های روستایی از جمله سرمایه‌های طبیعی و فرهنگی به عنوان عامل‌اصلی توسعه گردشگری مطرح می شود و بقیه سرمایه ها در مراحل بعدی قرار می‌گیرند. به طوری که (Khalfan,2002:1) محیط‌های روستایی، به واسطه قرار گیری در موقعیت های جغرافیایی ویژه در عرصه قلمرو سرزمینی، بیشترین ارتباط را با محیط وسرمایه‌های طبیعی دارند. وسرمایه های طبیعی به عنوان‌دارایی اصلی روستاییان برای زندگی و معاش به شمار می آید و اغلب فعالیت‌های اقتصادی و معیشتی روستاییان به صورت مستقیم مرتبط با محیط وسرمایه های طبیعی است بدون تردید سرزمین ایران دارای اقلیم های متفاوتی است و هر اقلیم به ضرورت زندگی متفاوتی می پروراند و هر زندگی متفاوت آداب و رسوم، سفره، فولکلور،دست ساخته های فرهنگی و ده‌ها مقولهٔ متنوع دیگر را خلق می نماید. بخش شاهو بر اساس شاخص هایTHOME وHUMIDEX در کلیه ایام سال شرایط آسایش در منطقه منطقه مورد مطالعه بر قرار است.بخش شاهو از نظر سرمایه‌های طبیعی و فرهنگی از مزیت‌های بالقوه‌ای جهت رشد و توسعه گردشگری برخوردار است. تنوع سازندهای زمین شناسی و پدیده‌های ژئومورفولوژیکی، وجود ارتفاعات و قلل مناسب جهت انجام ورزش و تفریح، وجود انواع سرمایه‌های طبیعی بی مانند نظیر غارهای قوری قلعه و کاوات، چشمه‌ها، کوه‌ها، جنگل و پوشش‌گیاهی ارزشمند رودخانه‌ها، برخورداری از اقلیم معتدل و مناسب، برخورداری از سرمایه‌های

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

فرهنگی بکر ودست نخورده، بافت روستایی و پلکانی سکونتگاه‌ها، زنده بودن فعالیت‌ها و سرمایه‌های فرهنگی همچون صنایع دستی، موسیقی، لباس محلی، رقص محلی و الگوی غذایی و سایر فعالیت‌های روزانه، موقعیت ویژه‌ای به این منطقه داده است. تجربه کشورهایی مانند فرانسه، آلمان اسپانیا، کانادا، ایتالیا، ژاپن،چین، و...در زمینه بهره برداری از سرمایه‌های طبیعی چون ناهمواریها ، چشمه های آب معدنی، غارهای آشکار و پنهان،چشمه های آب‌گرم ، معادن ،آثار زیبای انحلال آهک‌های کارستی، گونه های نادر گیاهی و جانوری و ...در اطراف روستاه‌ها می‌توانند با مدیریت صحیح دولتی و غیردولتی‌به ژئوپارک و اکو پارک‌های منحصر به فردی تبدیل گردند که در راستای جلب گردشگران باشداین منطقه می‌تواند به عنوان یکی از مناطق مستعد برای بارگذاری و جذب گردشگری باشد.

۶) منابع

- Asad i, A. Akbari, M. Shabanali Fami, H. & Iravani, H. (2008):P**overty Alleviation and Development: The Role of Social Capita**l, Journal of Social Sciences, Vol.4, No. 3, pp:202-215.
- Bhagavatula, S., Elfring, T., Tilburg, A. V., Gerhard G. V. B.(2010): **How Social and Human Capital Influence Opportunity Recognition and Resource Mobilization in India's Handloom Industry**, Journal of Business Venturing, . Vol .25, No. 3,pp: 245-260.
- Cavaye, J. (2000): **our community, our future**: a guide to community development. Community Development, TOOWOOMBA.
- Collados, C. and T. Duane (1999). "**Natural capital and quality of life: a model for evaluating the sustainability of alternative regional development paths**". Ecological Economics, Vol .30,pp: 441–460.
- Domínguez, T., Darcy, S., and Alén González, E. (2014): **Competing for the disability tourism market– A comparative exploration of the factors of accessible** tourism competitiveness in Spain and Australia, Tourism Management, vol.47(2015), pp:261–272.
- Finger-Stich, Andrea. (2002):**Social Factors Enabling Local Peoples'** Participation In Integrated Management Planning In The Context Of Forested Mountain Territories. Proceedings of the Research Course "The Formulation of **Integrated** Management Plans (IMPs) for Mountain Forests" Bardonecchia, Italy.
- Flanagan, C. (2003): **"Trust, Identity, and Civic hope",** Applied developmental Science, vol.7,No.3,pp:165-171.
- Flisher, A. and Felsenstein D. (2000):**Support for Rural Tourism**: Does it make a Difference?, Annals of Tourism research, vol. 27, No .4,pp: 1007-1024.
- Goyal, A. & Ahkilesh, K.B. (2007**): Interplay among innovativeness, cognitive intelligence, emotional intelligence and social capital of work teams**. Team Performance Management vol.13, No .7/8,pp:206- 226.
- Gaiha,R(1993**): Design of poverty Alleviation strategy in Rural Areas** .
- Giampiccoli A. & Kalis Janet Hayward. (2012):**Tourism, Food, and Culture: Community-Based Tourism, Local Food, and Community Development in Mpondoland, Culture, Agriculture, Food and Environment**, the Journal of Culture, Agriculture, vol. 34, , No . 2, pp:101–123.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

- Garrod, B. Fyall ,A.(1998):**Beyond the Rhetoric of sustainable Tourism?** Tourism Management , vol.19, No .3,pp: 199-212.

- Gonzalez , F. & Mirabell , O.(2009): **Managing music festivals for tourism purposes in Catalonia** (Spain), Tourism Review, vol .64, No .4, pp:53-65

- Harrison, D., & Schipani, S. (2007): Lao Tourism and Poverty Alleviation: Community-Based Tourism and the Private Sector. Current Issues in Tourism, vol.10, No. 2/3,pp: 194-2۳۰.

- Higham, j. (2007): Critical Issues in Ecotourism:understanding a complex Tourism phenomenon, Amesterdame, published by Elseiver Ltde butterworth Heinemann.

- Jonas, A., Mansfeld, Y. (2006): "**Evaluating the socio-cultural carrying capacity of rural tourism communities:** a 'Value Stretch' approach." TESG – Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie [Journal of Economic & Social Geography , vol.97, No .5,pp: 583–601

- Jara Martinez, Carlos Julio. (2005): **Social Quality and Sustainable Development of Rural Territories,** Rural Development Technical Handbook No. 34.

- Kim,s,s., Kim,m.,park,j.&guo,y.(2008): **Cave Tourism**: Tourists' Characteristics , Motivations to Visit and the Segmentation of Their Behavior, Asia Pacific Journal of Tourism Research, vol.13, No .3, pp:299-318.

- Kim, M., Lee, Ch., Bonn, M., (2016): **The effect of social capital and altruism on seniors' revisit intention to social network sites for tourismrelated purposes**, Tourism Management, Vol. 53, PP. 96-107

- Kim, S., Park, E. and Phandanouvong T. (2014**)**: **Barriers to Local Residents' Participation in Community-Based Tourism:** Lessons from Houay Kaeng Village in Laos, SHS Web of Conferences12, 01045,

- Kruk, E; Banskota, K (2007) '**Mountain tourism in Nepal**: From impacts to sustainability.' In Bisht, H; Rajwar, G (eds) Tourism & Himalayan Bio-diversity, pp 15–34. Srinagar: Transmedia Publication.

- Kucharcikov, A. (2011):**Human Capital– Definitionsand ApproachesInternational Scientific** Journa Human Resources Management &. Ergonomics, vol.5, No. 2, pp:60-70

- Khalfan,m.A(2002):**sustainable development and sustainable construction**.A literature Reviw for C-sand. Working paper1.

- Lee T. H. and Liu R. T.(2011):**Strategy formulation for the recreational areas of Central Taiwan:** An application of SWOT (strengths, weaknesses, opportunities, threats) analysis Journal of Hospitality Management and Tourism, vol 2, No. 3,pp:38-47

- Matarasso, F., (2005): **Arts in rural England**: Why the arts are at the heart of rural life, Report forArts Council England, ENGLAND.

- Mukaila. A.; Sakariyau, O. B.; Dauda, C. K.; Paiko, I. I. & Zubairu, U. M. (2012): **Social Capitaland Poverty Reduction in Nigeria**: A Case Study of Minna Metropolis, International Journal ofBusiness and Social Science, vol.3 , No .12,pp:229-236.

- Muraleedharan. K, (2008):**Dynamics of people participation in development**: A study with special reference to women participation in the local level planning in Kerala, Eldis Participation Resource Guide , Handbook of Cultural Geography, Sage, London.

- Mellgern, D. (2007):**Travel Experts See Worrisome to Ecotourism**, Associated Press, http://www.enn.com/today.html?id= 12778.

- Muraleedharan. K. (2008): **Dynamics of people participation in development**: A study with special reference to women participation in the local level planning in Kerala, Eldis Participation Resource Guide , Handbook of Cultural Geography, Sage, London.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]

- Nepal, M., and Nepal, A., (2012)**: Impact of Biodiversity on International Tourism:** A Cross Country Analysis, The Economic Journal of Nepal, Vol. 35, PP. 33-34.

- Rosenlund; Lennart. (2000): **Social Structures and Change**: Applying Pierre Bourdieu's Approach and Analytic Framework. Unpublished dr. philos thesis , Høgskolen i Stavanger.

- Robinson, L.J., Schmid, A.A. & Siles, M.E. (2002): **Is Social Capital Really a Capital?**, Reviewof Social Economy, vol 60, No .1,pp:1-21.

- Ramella, M., and Rose, B.L. (2000): "**Taking part in Adolescent sexual health promotion in Peru**: Community participation from a social psychological perspective". Journal of Community and Applied. Social Psychology, vol. 10, No. 4, pp:271-284.

- Suzuki ,E.; Takao, S.; Subramanian, S.V.; Komatsu, H., Doi, H. & Kawachi, I. (2010**)**: **Does lowwork place social capital have detrimental effect on worker's health?**, Social science andMedicine, vol.70, pp:1367- 1372.

- Smith, R., Alvarez, M., Chanda, R. (2011): **Medical tourism**: A review of the literature and analysis of a role for bi-lateral trade. Health Policy 103 (2011) 276– 282.

- Trauer, B. (2006): " **Conceptualizing special interest tourism-frameworks for analysis**", Tourism Management, vol .27, No. 2,pp: 183-200.

- Tiepoh, G, Reimer, B. (2007**)**: **Social capital, information flows, and income creation in rural Canada:** Across community analysis, Journal of Socio-economic , ,(2004) pp:427-448

- Wogget, Gabriele(1993):" **Social Capital**", Rural Sociology. (63).29-30.

- William, A. O., Leslie, S. K., & Zafer, P. (2012): **Education as an investment in Turkey's human capital**: A work in progress. Eurasian Journal of Business and Economics, *5*(10), pp:45-70.

- Yang, Y. and Fik, T. (2014). **Spatial effects in regional tourism growth**, Annals of Tourism Research, (46)pp: 144–162.

- Zeller, M.,Sharma,M.,Henry,c. & lapenu,c. (2006): **An Operational Method for Assessing the Poverty Outreach Performance of Development Policies and Projects**: Results of Case Studies in Africa, Asia, and Latin America in , World Development , vol. 34, No .3, pp:446-464.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-30]